

VLAAMSE COMMISSIE ONROEREND ERFGOED

ADVIES VCOE 2019|011 VAN 14 FEBRUARI 2019

OVER DE VOORLOPIGE BESCHERMING ALS MONUMENT VAN WONING JANSSENS IN ANTWERPEN,
NAAR AANLEIDING VAN DE ADVIESVRAAG VAN MINISTER GEERT BOURGEOIS VAN 19 DECEMBER 2018

*De Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed, rechtsgeldig samengesteld, brengt op 14 februari 2019
volgend advies uit:*

1. De VCOE ontving op 19 december 2018 een adviesvraag van Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering en minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de voorlopige bescherming als monument van woning Janssens in Antwerpen (Berchem). commissie spreekt zich in dit advies uit over de documenten in het kader van de voorlopige bescherming, met name: (a) het ministerieel besluit tot voorlopige bescherming, (b) de fotoregistratie, (c) het afbakeningsplan en (d) het inhoudelijke dossier.
2. De commissie stelt vast dat voorliggende adviesvraag samenhangt met de adviesvragen voor woning Neuhuys en appartementsgebouw De Zonnewijzer. Het betreft drie panden naar ontwerp van Leon Stynen, wiens oeuvre naar aanleiding van de herinventarisatie van het 20ste-eeuwse bouwkundig erfgoed van de stad Antwerpen en het 'Stynenjaar 2018' aan een uitgebreide screening werd onderworpen. De inhoudelijke dossiers geven een algemene duiding bij het beleidsthema en geven uitleg bij het gevoerde waarderingsonderzoek. Dit is positief.

De inhoudelijke dossiers verduidelijken dat een lijst werd opgesteld van een 50-tal werken van Stynen, waarvan acht werken in aanmerking komen voor verder onderzoek in functie van een mogelijke bescherming. Het betreft twee vroege werken, drie werken uit de jaren 1930 en drie werken uit de naoorlogse periode. De commissie is van oordeel dat dit een representatieve selectie betreft, die het brede oeuvre van Stynen en de ontwikkeling ervan doorheen de tijd goed aantoont. De commissie vraagt wel om te verduidelijken of voor alle acht geselecteerde werken effectief een beschermingsvoorstel zal worden uitgewerkt. De inhoudelijke dossiers geven hieromtrent geen uitsluitel¹ en de beschermingskalender voor 2018 impliceert dat slechts zes werken van Stynen zullen worden beschermd.

Aanvullend vraagt de commissie om de overzichtslijst van 50 werken aan de beschermingsdossiers toe te voegen, met per pand een vermelding van typologie, chronologie, bewaringsgraad, beschermingsstatus,... Voor de (acht) panden die in aanmerking komen voor bescherming, vraagt de commissie daarbij tevens de erfgoedwaarden en de belangrijkste selectiecriteria weer te geven. Nu verwijzen de dossiers enkel in algemene termen naar de dertien erfgoedwaarden uit het Onroerenderfgoeddecreet en de vijf selectiecriteria.

Gelet op de nog te verwachten beschermingsvoorstellen, benadrukt de commissie tot slot de meerwaarde van beschermingspakketten waarin dossiers geclusterd worden en als dusdanig voor advies aan de commissie worden voorgelegd.

¹ Inhoudelijke dossiers, hoofdstukken 2.1.2: "Afhankelijk van het resultaat van de plaatsbezoeken waarbij naast de gevel, ook de actuele toestand van de inwendige structuur, de plattegrond en de interieuraankleding bepalend zullen zijn voor de eindevaluatie van de erfgoedwaarden, zullen deze panden/complexen al dan niet uitgewerkt worden tot een beschermingsdossier."

3. Artikel 1 van het ministerieel besluit legt de bescherming vast van woning Janssens met inbegrip van de voor- en achtertuin met tuinpaviljoen en verwijst tevens naar het afbakeningsplan en de fotoregistratie die als bijlagen bij het beschermingsbesluit werden gevoegd.

De commissie kan de bescherming van de gaaf bewaarde woning als monument ondersteunen. Het beschermingsvoorstel is weloverwogen en werd goed gedocumenteerd. De fotoregistratie geeft een duidelijk beeld van de erfgoedkenmerken en -elementen van het pand.

4. Artikel 2 van het ministerieel besluit verwijst naar de architecturale erfgoedwaarde die de bescherming als monument verantwoordt. De commissie erkent de architecturale waarde van woning Janssens, als gaaf bewaard voorbeeld van kwaliteitsvolle interbellumarchitectuur naar ontwerp van Leon Stynen.

Artikel 2 beschrijft tevens uitgebreid de aanwezige erfgoedkenmerken en erfgoedelementen. De commissie vraagt in deze beschrijving duidelijker aan te geven dat de buitenbevoering van de overdekte inkomzone, de stalen tuinpoort en het reliëfpatroon op de binnenmuren (vermoedelijk) van recente datum zijn. Dit om te vermijden dat deze erkend worden als erfgoedkenmerken of -elementen.

5. De beheerdoelstellingen zijn opgenomen in artikel 3 van het beschermingsbesluit. De commissie vindt het positief dat deze uitgaan van de geest van het ontwerp en van vakkundig onderhoud en conserverende ingrepen, zonder de toestand geheel te willen bevriezen.

Wat doelstelling 5° betreft, suggereert de commissie toe te voegen dat in geval van herstel van een specifieke gevelafwerking voorafgaand (bouwhistorisch) onderzoek wenselijk is. In aanvulling op doelstelling 6° vraagt de commissie aan te bevelen om tevens de recente en afwijkende betegeling van de overdekte inkomzone te reconstrueren.

6. Artikel 4 van het ministerieel besluit bevat de voorschriften voor instandhouding en onderhoud van het te beschermen monument. De commissie kan deze ondersteunen.
7. De toelatingsplichtige handelingen worden in artikel 5 van het beschermingsbesluit opgesomd. De commissie kan deze ondersteunen en vindt het positief dat specifiek aandacht gaat naar de aanleg van de voortuin. Hoewel deze een jonge, weinig noemenswaardige beplanting heeft, acht de commissie het immers niet wenselijk deze zone in de toekomst te verharderen.
8. Op basis van bovenstaande argumentatie en opmerkingen geeft de commissie een voorwaardelijk gunstig advies voor de voorlopige bescherming als monument van woning Janssens in Antwerpen. De commissie vraagt:

- Te verduidelijken voor welke werken van Stynen effectief een beschermingsvoorstel zal worden uitgewerkt;
- Een gedetailleerde overzichtslijst van Stynen's werken aan het dossier toe te voegen;
- In de beschrijving van de erfgoedkenmerken en -elementen duidelijker aan te geven dat de buitenbevoering van de overdekte inkomzone, de stalen tuinpoort en het reliëfpatroon op de binnenmuren (vermoedelijk) van recente datum zijn;
- De beheersdoelstellingen op twee punten aan te vullen.

Namens de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed,

Michiel Deweydt

Voorzitter